

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande närmare 60 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999, vilka tar upp jämställdhetsfrågor inom utskottets olika beredningsområden, från förskola och skola till högre utbildning och forskning. Samtliga motionsyrkanden avstyrks under hänvisning främst till aktuellt utrednings- och utvecklingsarbete.

Reservationer finns från Moderata samlingspartiet, Vänsterpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet.

Motionerna

Motioner från allmänna motionstiden 1999

1999/2000:Ub211 av Sofia Jonsson och Birgitta Sellén (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändringar i skollagen motsvarande jämställdhetslagen.

1999/2000:Ub212 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler för jämställdhet.

1999/2000:Ub218 av Kalle Larsson m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppdra åt Skolverket att, inom ramen för befintliga medel, utveckla ett projekt som syftar till att förmå grund- och gymnasieskolor att anordna självförsvarsträning för tjejer enligt vad som anförts i motionen.

1999/2000:Ub275 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder i skolan för att öka jämställdheten.

1999/2000:Ub280 av Laila Bjurling och Elisebeht Markström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om feminism i skolans läroplan.

1999/2000:Ub294 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra all undervisning.

1999/2000:Ub298 av Carina Ohlsson och Monica Green (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdheten i skolan.

1999/2000:Ub414 av Barbro Westerholm m.fl. (fp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genusforskningen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av kvinnors och mäns möjligheter att göra karriär efter disputation.

1999/2000:Ub416 av Cristina Husmark Pehrsson och Maud Ekendahl (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av ett tydligare genusperspektiv i examensordningen vid utbildningen till läkare och sjuksköterskor.

1999/2000:Ub421 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhetsarbetet i högskolan.

1999/2000:Ub474 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genusperspektivet i forskning och forskarutbildning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att anpassa karriärvägarna så att familjebildande och yrkeskarriär kan förenas.

1999/2000:Ub487 av Mona Berglund Nilsson och Märta Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhet i utbildningen.

1999/2000:Ub489 av Carina Ohlsson och Monica Green (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om andelen kvinnor i ingenjörsutbildningar.

1999/2000:Ub499 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari yrkas

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler motsvarande jämställdhetslagen i högskoleförordningen,

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om könsfördelning i tjänsteförslagsnämnden,

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beaktande av sökandetrycket vid dimensioneringen av högskoleplatser,

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett initiativ för att öka rekryteringen av män till kvinnodominerade utbildningar.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge Skolverket i uppdrag att särskilt informera kommuner om vikten av att de kommunala skolplanerna, de lokala arbetsplanerna och de årliga kvalitetsredovisningarna innehåller mål respektive utvärderingar avseende skolornas jämställdhetsarbete,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i det pågående arbetet med skolans värdegrund uppmärksamma jämställdhetsfrågorna som en viktig del av värdegrunden,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge Skolverket i uppdrag att särskilt informera skolledare och lärare om vikten av ett aktivt jämställdhetsarbete som ett led i arbetet med värdegrunden,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utfärda tilläggsdirektiv till den pågående översynen av skollagen om att utreda möjligheten att i skollagen införa bestämmelser om att varje skola skall ha en jämställdhetsplan för undervisningen och elevernas vistelse i skolan,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa en bestämmelse i högskoleförordningen om att varje högskola skall ha en jämställdhetsplan för undervisningen och studenternas vistelse vid högskolan,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utfärda tilläggsdirektiv till den pågående översynen av skollagen om att utreda möjligheten att i skollagen införa bestämmelser om att varje skola med årskurserna 7–9, och varje gymnasieskola skall ha en plan för att förebygga och motverka sexuella trakasserier bland elever och från lärare gentemot elever,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa en bestämmelse i högskoleförordningen om att varje högskola skall ha en plan för att förebygga och motverka sexuella trakasserier bland studenter och från lärare gentemot studenter,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa en bestämmelse i högskoleförordningen om att positiv särbehandling av underrepresenterat kön skall tillämpas vid antagning till högre utbildningar där det ena könet är kraftigt underrepresenterat,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa en bestämmelse i högskoleförordningen om att positiv särbehandling skall tillämpas vid anställning av lärare när det ena könet är kraftigt underrepresenterat inom ämnet, institutionen eller personalkategorin,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge Skolverket i uppdrag att granska läromedel ur ett könsperspektiv,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge Högskoleverket i uppdrag att granska läromedel ur ett könsperspektiv.

1999/2000:Ub814 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari yrkas

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genusperspektiv vid tjänstetillsättningar.

1999/2000:So331 av Gunilla Wahlén m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av könsperspektiv inom den medicinska forskningen.

1999/2000:So492 av Viviann Gerdin och Gunnel Wallin (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att läkarutbildningen genomsyras av jämställdhetsperspektivet.

1999/2000:A804 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att fler män anställs inom barnomsorg och skola,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en jämställd utbildning,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att fler böcker av kvinnliga läroboksförfattare används,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en jämställdhetslagstiftning införs i högskoleförordningen,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om andelen kvinnor vid högskoleutbildningar,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i skolan upprätta handlingsplaner mot nedsättande könsord.

1999/2000:A805 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av jämställdhetsarbetet i skolan,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att stimulera flickor att arbeta med informationsteknologi,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särbehandling inom den högre utbildningen och forskningen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättningen av professurer och tjänsteförslagsnämndernas arbetsmetoder.

1999/2000:A806 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag åt Skolverket att utvärdera och stödja arbete för att bryta könsroller i förskola och skola,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Skolverket i samverkan med lärarnas organisationer bör arbeta för att sprida medvetenhet om flickors och pojkars könsroller i skolan,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag åt Skolverket att föreslå åtgärder för att komma till rätta med sexmobbing och språkvåld i skolorna,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förtydliga högskoleförordningen vad avser kravet på kunskaper om kvinnors och mäns sjukdomar,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hänsyn till könsperspektivet när medel fördelas till forskning och utveckling.

1999/2000:A807 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av fler män inom vården och skolan,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans viktiga roll när det gäller att lägga grunden för ett jämställt samhälle,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att osynliga strukturer och hinder mot kvinnor inom den högre utbildningen klarläggs.

1999/2000:A819 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av problemet med att så få kvinnor avslutar högre universitetsstudier,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att synliggöra kvinnor i undervisningen, i läroböckerna och i klassrummet,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om problematiken angående ungdomars språkbruk och att flickors kroppar anses vara allmänna objekt,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lärarutbildningen fortsätter att fördjupa sig i frågor om jämställdhet med inriktning på att hitta bra former för att undervisa på ett jämställt sätt,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder så att omsorgsyrkena blir mer attraktiva.

Motion väckt med anledning av proposition 1999/2000:28 Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan

1999/2000:Ub12 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att studenter skall omfattas av lagen om sexuella trakasserier.

Utskottet

I det följande behandlar utskottet närmare 60 motionsyrkanden vilka så gott som samtliga väcktes under den allmänna motionstiden 1999. Motionsyrkandena tar upp jämställdhetsfrågor inom utskottets olika beredningsområden, från förskola och skola till högre utbildning och forskning. Enligt utskottets bedömning råder det en bred politisk enighet om det övergripande målet med

jämställdhetspolitiken på utbildningsområdet, nämligen att flickor och pojkar respektive kvinnor och män skall ha lika rätt och möjligheter. Det finns också en samsyn i fråga om att det behövs aktiva insatser för att detta mål skall nås.

Jämställdhet inom förskola och skola

Fler män inom förskolan och skolan

Det är viktigt att *fler män anställs inom förskolan och skolan* påpekas i tre motioner. Enligt Kristdemokraternas motion 1999/2000:A804 yrkande 13 har antalet män inom förskolan minskat på senare år, liksom inom skolan. Denna trend måste brytas. Varken i hem eller förskola bör barnen leva i en enkönad miljö. I motion 1999/2000:A807 yrkande 2 från Folkpartiet anfördes att det är ett problem inom bl.a. skolan och förskolan att andelen män bland personalen är så liten. Miljöpartiet anmärker i motion 1999/2000:A819 yrkande 21 att många barn saknar manliga förebilder i sin vardag. Såväl ur ett jämställdhetsperspektiv som ett barnperspektiv behövs det fler män inom skola och barnomsorg.

Markeringar om vikten av en jämn könsfördelning bland skolans personal görs också i de motioner med yrkanden om jämställdhetsarbetet i skolan som utskottet behandlar i det följande.

U t s k o t t e t delar motionärernas åsikter att barn behöver både manliga och kvinnliga förebilder och kontakter. Behovet av åtgärder för att intressera män för läraryrket är emellertid redan uppmärksammat. Utskottet föreslår därför avslag på motionsyrkandena.

Läraryrkesutbildningskommittén har i sitt betänkande *Att lära och leda – en lärutbildning för samverkan och utveckling* (SOU 1999:63) föreslagit att särskilda rekryteringstjänster skall införas bl.a. för män som vill pröva på att arbeta i förskola, skola och fritidsverksamhet. Högskolor, kommuner och arbetsförmedlingar bör enligt kommittén tillsammans vidta åtgärder för att öka mäns intresse för lärutbildning. Rekryteringskampanjer bör riktas till föreningar och organisationer som verkar inom fritidsområdet och till manliga fritidsledare.

Kommitténs förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet. En proposition om lärutbildning m.m. är aviserad till maj 2000.

Jämställdhetsarbetet i skolan

I flera motioner framförs synpunkter på *jämställdhetsarbetet i skolan* och hur detta kan förbättras.

Enligt Moderata samlingspartiet i motion 1999/2000:A805 yrkande 6 försöker en modern jämställdhetspolitik inte förneka eller utplåna de olikheter som finns mellan flickor och pojkar i vad avser kulturella, sociala och biologiska egenskaper. Den frågar i stället hur skolan skall kunna ta hänsyn till dessa olikheter så att varje individ ges möjlighet att utveckla sin fulla potential. Enligt Moderaterna är det av intresse hur undervisningen går till, hur skolan arbetar, när olika ämnen introduceras i tiden och hur arbetsformerna i

skolan skall kunna undvika att missgynna ettdera könet. De understryker att jämställdhetsarbetet måste grundas på kunskap och bli en pedagogisk fråga, snarare än en moral- eller attitydfråga.

I motion 1999/2000:Ub275 yrkande 10 från Kristdemokraterna framhålls att flickors och pojkars olika sätt att uttrycka sig, både verbalt och med kroppsspråk, måste uppmärksammas mer, inte minst i lärarutbildningen. Pojkar tar betydligt mer plats i klassrumssituationen. Samtidigt missgynnas pojkarna av att de har få manliga förebilder i skolan. Det är viktigt, anser Kristdemokraterna, att det i lärarutbildningen, i skolplaner och i jämställdhetsprogram vid de enskilda skolorna tydliggörs hur man aktivt kan arbeta med jämställdhet utifrån kunskaper om flickors och pojkars olika förutsättningar. Också i motion 1999/2000:A804 (kd) yrkande 15 lyfts fram att en jämställd utbildning måste ta fasta på skillnader mellan flickor och pojkar i mognad, värderingsmönster, språk, prestationer, val av ämnen m.m. Pedagogiken måste anpassas till såväl flickors som pojkars behov.

Centerpartiet vill i motion 1999/2000:A806 att Skolverket skall få i uppdrag att utvärdera och stödja arbete för att bryta könsroller i förskola och skola (yrk. 8). Skolverket bör också i samverkan med lärarnas organisationer arbeta för att sprida ökad medvetenhet om flickors och pojkars könsroller i skolan (yrk. 9). Motionärerna hävdar att redan i förskolan får pojkar ta mer utrymme än flickorna. Denna tendens förstärks under hela skoltiden. Flickorna förväntas vara tysta och ordningsamma, medan förväntningarna på pojkarna är annorlunda. De olika förutsättningarna i skolan missgynnar både flickor och pojkar och blir till ett hinder för ökad jämställdhet.

I Folkpartiets motion 1999/2000:A807 yrkande 22 betonas att jämställdhet är både en fråga om kunskap och en pedagogisk fråga. Arbetet med att förbättra jämställdheten måste bli en integrerad del av undervisningen i skolan. Kunskap om hur pojkar och flickor utvecklar sin identitet och att det sker på olika sätt måste förmedlas till blivande lärare och lyftas fram i lärarnas fortbildningsprogram. Redan i grundskolan borde flickor tränas till att känna frihet, att ta plats och lägga av sin duktighet/snällhet och pojkar till att våga visa och släppa fram sina ömsinta sidor, menar motionärerna. De hänvisar till att utrymme finns för initiativ från skolans sida till att undervisa flickor och pojkar var för sig i vissa delar av ämnen eller kurser. Även i motion 1999/2000:Ub294 yrkande 31 uttrycker Folkpartiet åsikten att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra all undervisning. Pedagogik och metodik måste anpassas så att både flickor och pojkar kan intressera sig och aktivt ta del av undervisningen.

Miljöpartiet begär i motion 1999/2000:A819 yrkande 20 att riksdagen uttalar sig för att lärarutbildningen fortsatt fördjupas i frågor om jämställdhet med inriktning på att hitta bra former för att undervisa på ett jämställt sätt. Motionärerna anser att pojkar fortfarande uppmärksammas mer än flickorna i klassrummen; det är de som får avbryta och får större ramar för vad som är tillåtet.

Likaså understryks i motion 1999/2000:Ub298 (s) att jämställdhet är en pedagogisk fråga som bör finnas med i all lärarutbildning och i fortbildning av lärare. Endast genom insikt om och erkännande av att könsskillnader existerar, att lärandet inte är en könsneutral process och att kunskapsinnehål-

let inte kan betraktas som könsneutralt kan läraren motverka diskriminering i undervisningen.

Enligt motion 1999/2000:Ub803 från Vänsterpartiet bör riksdagen göra ett uttalande om att regeringen i det pågående arbetet med skolans värdegrund särskilt skall uppmärksamma jämställdhetsfrågorna som en viktig del av värdegrunden (yrk. 2). Därtill bör Skolverket få i uppdrag att särskilt informera skolledare och lärare om vikten av ett aktivt jämställdhetsarbete som ett led i arbetet med värdegrunden (yrk. 3).

Utskottet anser att riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden. De synpunkter som förs fram i motionerna ligger enligt utskottets mening i linje med pågående strävanden att stödja och stimulera det lokala jämställdhetsarbetet i skolan så att skolans verksamhet bättre anpassas till flickors och pojkaras olika förutsättningar och behov.

Synen på jämställdhet i skolan som både en värdegrundsfråga och en pedagogisk fråga har tydliggjorts under senare år.

Utskottet påminner om att riksdagen våren 1995 tog ställning till förslag i proposition och motioner om jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164, bet. UbU18, rskr. 405). Utskottet betonade då att skolan har ett ansvar för att aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter och för att motverka traditionella könsmönster. I 1 kap. 2 § skollagen infördes, i enlighet med regeringens förslag, en bestämmelse att den som verkar inom skolan särskilt skall främja jämställdhet mellan könen. Utskottet delade regeringens bedömning att jämställdhet skall lyftas fram som en pedagogisk fråga i skolans dagliga arbete.

Sedan den 1 november 1997 finns i instruktionen för Skolverket en bestämmelse att verket inom sitt verksamhetsområde skall aktivt och medvetet främja flickors, kvinnors, pojkaras och mäns lika rätt och möjligheter.

Inom Utbildningsdepartementet tillsattes i februari 1999 en projektgrupp med uppgift att utveckla arbetet med värdegrunden i skolan, ett arbete som avslutas i och med utgången av mars 2000. Värdegrunden formuleras i läroplanerna och anger de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på – människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta – och som skolan skall förmedla och förankra hos eleverna. Projektgruppen har bl.a. genom olika informativa och målgruppsanpassade insatser gett stöd till och stimulerat skolorna att konkretisera värdegrunden i sin verksamhet. Syftet har varit att få skrivningarna i läroplanerna att genomföra skolans verksamhet i sin helhet. Ett ungdomsråd med elever från gymnasieskolans årskurs 1 har varit knutet till värdegrundsprojektet.

Sålunda har inom ramen för värdegrundsprojektet tagits fram tre pedagogiska diskussionsmaterial som riktar sig till barn och unga för att stimulera samtal om värderingar och normer, bl.a. kring våra könsroller. Materialet i fråga – *Lika som bär* för barn 5–9 år, *JAG & JAG* för barn 10–14 år samt *Du! Vem!? Jag?* för tonåringar 15–19 år – har distribuerats till förskolor och skolor med elever i berörd åldersgrupp. Vidare har tagits fram tre rapporter för att tillföra kunskap och fördjupa diskussionen om värdegrunden bland verksamma i skola och lärarutbildning. En av rapporterna har ett uttalat genusperspektiv. Också dessa rapporter skickas ut, till bl.a. lärarutbildning-

arna. Tre nationella konferenser har hållits, den tredje och avslutande ägde rum den 22 mars då projektets slutbok *Värdegrundsboken – om samtal för demokrati i skolan* presenterades. Boken skall tillställas bl.a. samtliga skolledare i landet.

Skolverket arbetar nu med en fördjupningsstudie om värdegrunden. Studien kommer att avlämnas till regeringen i början av maj. Verket har dessutom i regleringsbrevet för budgetåret 2000 fått i uppdrag att, som en förutsättning för vidare utvecklingsinsatser, ta fram en långsiktig, strategisk planering för verkets arbete med grundläggande demokratiska värden. Detta uppdrag skall redovisas senast den 1 november 2000.

Läraryrskommittén slår fast i sitt slutbetänkande *Att lära och leda – en lärarutbildning för samverkan och utveckling* (SOU 1999:63) att jämställdhet är en princip som skall råda och tillämpas inom all lärarutbildning och som studenterna skall lära sig främja när de själva ansvarar för undervisning i förskola, skola, fritidshem och vuxenutbildning. Jämställdhet och könsteori bör således ingå i lärarutbildningen och kan då behandlas som kunskapsområde (s. 125–126). Könsteori handlar om beskrivningar och teorier om vad könstillhörighet betyder för individen och hur relationerna mellan könen ser ut i olika sociala strukturer. Studierna syftar till att skapa förståelse för de sociala processer i vilka människor ”ordnas” i sociala kategorier efter reella eller förmodade olikheter. – Som utskottet nämnt i det föregående är en proposition om lärarutbildning aviserad till maj 2000.

Regeringen har den 2 mars beslutat om reviderade kursplaner för alla ämnen i grundskolan, vilka skall träda i kraft den 1 juli och alltså tillämpas från höstterminen 2000. Enligt vad utskottet erfarit har Skolverket som tagit fram underlaget genomgående strävat efter att skolans värdegrund enligt läroplanen, däribland jämställdhet som en fråga om demokrati, skall genomsyra undervisningen i alla ämnen. Till exempel har ambitionen varit att innehållet i kursplanerna för de naturorienterade ämnena skall vara uttryckt på ett sådant sätt att det kan tilltala både flickor och pojkar.

I sammanhanget vill utskottet peka på att det är skolorna själva som beslutar om undervisningens uppläggning, alltså om vissa undervisningsmoment av pedagogiska eller andra skäl skall ges i särskilda flick- och pojkgupper.

Jämställdhetsplaner m.m. i skolan

Riksdagen bör enligt Vänsterpartiet i motion 1999/2000:Ub803 yrkande 1 hos regeringen begära att Skolverket får i uppdrag att särskilt informera kommunerna om vikten av att de kommunala skolplanerna, de lokala arbetsplanerna och de årliga kvalitetsredovisningarna innehåller mål respektive utvärderingar i vad avser skolornas jämställdhetsarbete. Motionärerna hänvisar till att en rapport från Skolverket 1998 visade att mer än 40 % av de kommunala skolplanerna saknade sådana mål, och mindre än 20 % innehöll utvärderingsbara mål.

Vidare anser Vänsterpartiet i samma motions yrkande 5 att varje skola bör ha en *jämställdhetsplan* för undervisningen och elevernas vistelse i skolan, i likhet med vad som enligt jämställdhetslagen gäller för de anställda. Motionärerna föreslår att den i februari 1999 beslutade Kommittén för översyn av

skollagen m.m. skall få tilläggsdirektiv om att utreda möjligheten att i skollagen införa sådana bestämmelser.

Även Centerpartiet framhåller i motionerna 1999/2000:Ub212 yrkande 15 och 1999/2000:Ub211 yrkande 3 att elever i skolan bör omfattas av motsvarande regler för jämställdhet som gäller för anställda på arbetsmarknaden. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till sådan ändring av skollagen.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandena.

I förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet föreskrivs en skyldighet för varje kommun och skola att årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av skolplanen respektive arbetsplanen. En kvalitetsredovisning skall innehålla en bedömning av dels i vilken mån målen för utbildningen uppnåtts, dels vilka åtgärder som behövs om målen inte har uppnåtts. I detta kvalitetsarbete kommer uppföljning och utvärdering av arbetet med värdegrundsfrågor in som en naturlig del.

Samtidigt med att förordningen trädde i kraft den 1 november 1997 ändrades instruktionen för Skolverket så att verket nu också skall utveckla, kontrollera och stödja kvalitetssäkringsarbete i skolväsendet. Verket har i januari 1999 givit ut Allmänna råd om kvalitetsredovisning inom skolväsendet (Allmänna råd 1999:1).

Skolverket arbetar på regeringens uppdrag med att utforma och utveckla nationella kvalitetsindikatorer. Dessa avser att bedöma nationell kvalitetsutveckling i förskola och skola och kan också tjäna som underlag för t.ex. skolors egen kvalitetsdiskussion. Indikatorerna innehåller, såvitt de ännu är utvecklade, uppgifter om dels hur arbetet med jämställdhet vid skolor sker, dels graden av målpuppfyllelse i detta avseende.

Utskottet erinrar om att jämställdhetslagen (1991:433) är en arbetsrättslig lagstiftning. På skolans område finns föreskrifter om jämställdhet i skolans styrdokument, såsom skollag och läroplaner. I direktiven till Kommittén för översyn av skollagen m.m. anges i fråga om elevens rättssäkerhet att kommittén skall se över gällande regler såvitt avser skolornas fysiska och psykosociala arbetsmiljö (dir. 1999:15). Särskilt nämns frågor kring kränkande behandling. Kommittén skall redovisa uppdraget senast den 1 maj 2001.

Sex- och samlevnadsundervisningen i skolan

Flera motioner innehåller yrkanden om *åtgärder mot sexuella trakasserier i skolan*.

I Vänsterpartiets motion 1999/2000:Ub803 yrkande 7 betonas att varje grundskola med elever i årskurserna 7–9 och varje gymnasieskola borde ha en plan för att förebygga och motverka sexuella trakasserier bland elever och från lärare gentemot elever. Motionärerna vill att riksdagen hos regeringen begär att Kommittén för översyn av skollagen m.m. får tilläggsdirektiv med uppdrag att utreda möjligheten att i skollagen införa sådana bestämmelser.

Det är enligt motion 1999/2000:A804 yrkande 21 från Kristdemokraterna av yttersta vikt att aktivt motarbeta det språkbruk som finns i skolan, där

flickor tilltalas med nedsättande könsord. Varje skola bör ha en handlingsplan mot sådana trakasserier.

Centerpartiet påpekar i motion 1999/2000:A806 yrkande 10 att det sexualiserade språk, som spritt sig i skolorna, tydligt visar att nedsättande attityder och felaktiga inställningar till jämlikhet är vanligt förekommande i skolan. Regeringen bör enligt motionen ge Skolverket i uppdrag att föreslå åtgärder för att komma till rätta med sexmobbingen i skolorna.

Könsmobbing inom skolan måste motverkas, understryker också Miljöpartiet i motion 1999/2000:A819 yrkande 19. Ett språkbruk som antyder att flickors kroppar anses vara allmänna objekt visar på en skrämmande utveckling som motionärerna inte kan acceptera.

Enligt motion 1999/2000:Ub218 (v) bör ett uppdrag lämnas till Skolverket att, inom ramen för befintliga medel, utveckla ett projekt som syftar till att förmå grund- och gymnasieskolor att anordna självförsvarsträning för tjejer. Motionärerna framhåller att det handlar lika mycket om psykiskt självförsvar som om fysiskt, och att helt enkelt skapa en känsla av att man har rätt till sin egen kropp och inte skall tolerera kränkningar.

U t s k o t t e t instämmer med motionärerna i att könsmobbing i skolan, bl.a. bruket av ett sexistiskt språk, är oacceptabel och måste stävjas. Utskottet anser emellertid att riksdagen bör avslå motionsyrkandena med hänvisning till pågående överväganden inom Regeringskansliet.

Den 1 januari 1998 skärptes och förtydligades skollagen (1985:1100) som stöd för det lokala arbetet mot mobbing (prop. 1997/98:6, bet. UbU5, rskr. 107). Enligt den nya lydelsen av 1 kap. 2 § skollagen är den som verkar inom skolan skyldig att aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbing och rasistiska beteenden. Utskottet ansåg att sexuella trakasserier likaså måste betraktas som en allvarlig form av kränkande behandling (bet. 1997/98:UbU5 s. 30). På utskottets förslag gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen borde överväga hur man på lämpligaste sätt skall kunna markera att trakasserier på grund av kön eller sexuell identitet inte får förekomma.

Skolverket fick i januari 1999 regeringens uppdrag att genomföra en nationell kvalitetsgranskning inom området sex- och samlevnadsundervisning, bl.a. mot bakgrund av oroande signaler om sexuella trakasserier och könsmobbing i form av ett sexistiskt språkbruk. Uppdraget bestod i att granska hur skolorna bedriver sex- och samlevnadsundervisning i förhållande till de mål som finns inom området, inte minst i ett jämställdhetsperspektiv. I december 1999 redovisade Skolverket sin rapport över kvalitetsgranskningen som genomförts vid 80 skolor i Blekinge, Jämtlands, Kalmar och Västra Götalands län (dnr 99:208).

I rapporten framhålls att det är nödvändigt med en tydligare målformulering i läroplanen. Sexualitet och samlevnad som kunskapsområde nämns i läroplanen endast i uppdraget till rektor. Skolledning och lärare får därmed föga vägledning beträffande vilka mål som skall uppnås och inte heller stimulans att utveckla sexual- och samlevnadsundervisningen. Detta gäller även innebörden i begreppet jämställdhet kopplat till sexualitet.

Enligt uppgift är Skolverkets rapport för närvarande föremål för överväganden inom Utbildningsdepartementet.

Som nämnts i det föregående har regeringen nyligen fattat beslut om reviderade kursplaner för alla ämnen i grundskolan, vilka skall tillämpas från höstterminen 2000. Regeringen gör en tydlig markering av att det i de samhällsorienterande ämnena ingår att diskutera och reflektera över begrepp som identitet, sexualitet, kärlek och jämställdhet. Man betonar vikten av att tala om värdefrågor i samband med undervisning om samlevnad och relationer, människosyn och språkbruk. Även i kursplanen för de naturorienterande ämnena och i biologi finns naturligen vissa inslag kring undervisningen i sex och samlevnad.

Det särskilda ungdomsråd som tillsatts inom värdegrundsprojektet har bl.a. haft att arbeta med hur den framtida sex- och samlevnadsundervisningen skall utformas som en del av värdegrunden och som en del av skolans arbetsmiljö. Ungdomsrådets arbete kommer att redovisas i *Värdegrundsboken – om samtal för demokrati i skolan*.

Utskottet hänvisar också under detta avsnitt till kommittédirektiven för skollagsöversynen. Kommittén skall göra en översyn och vid behov föreslå förändringar av gällande regler för att stärka barns, ungdomars och vuxnas säkerhet, skydd och trygghet i barnomsorgs- och skolverksamheten, särskilt avseende arbetsmiljö- samt hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Undersökningen skall även omfatta frågor kring kränkande behandling. Utskottet ser det som naturligt att kommittén i det arbetet ser över om, och i så fall hur, lagstiftningen behöver skärpas med avseende på sexuella trakasserier.

När det särskilt gäller självförsvarsträning för flickor anser utskottet att det är viktigt att skolan medverkar till att hos eleverna skapa förståelse och respekt för människor av båda könen och att skolan anvisar vägar att genom samtal lösa konflikter och motsättningar. Skolverket har på uppdrag av regeringen utarbetat referensmaterial som kan användas ute i skolorna som underlag för samtal och diskussioner inom kunskapsområdet sexualitet och samlevnad. Enligt utskottets mening bör riksdagen inte uttala sig om det närmare innehållet i undervisningen eller om formerna för densamma.

Övrigt

I Moderata samlingspartiets motion 1999/2000:A805 yrkande 7 betonas att det är viktigt att *stimulera flickor att arbeta med informationsteknologi*. Föräldrarna och skolan måste vara observanta på att inte flickorna halkar efter i utvecklingen. Lärarna har här en stor pedagogisk uppgift, menar Moderaterna, så stor att särskild vikt bör tillmätas den redan i lärarutbildningen.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet med hänvisning bl.a. till att frågan om flickors förhållningssätt till informationstekniken (IT) är uppmärksam i de satsningar som nu görs på IT i skolan.

Sedan den 1 januari 1998 ingår i målen för lärarexamina att de studerande för att få examen skall ha förmåga att använda datorer och andra informationstekniska hjälpmedel för egen inläring och kunskap om hur dessa hjälpmedel kan användas i undervisningen i skolan (bilaga 2 till högskoleförordningen 1993:100).

Riksdagen beslutade hösten 1998 om en treårig satsning på IT i skolan om totalt 1 490 miljoner kronor under budgetåren 1999–2001 (prop. 1998/99:1

utg.omr. 16, bet. UbU1, rskr. 98). En särskild delegation för IT i skolan (ITiS) har tillsatts av regeringen för att planera och genomföra det nationella programmet. Bland annat ingår i satsningen att lärare i arbetslag erbjuds kompetensutveckling och del av erfarenheter av metoder, arbetssätt och arbetsformer där IT används som ett integrerat hjälpmedel i undervisningen.

Under treårsperioden beräknas minst 60 000 lärare kunna ta del av denna kompetensutveckling. Innevarande budgetår deltar ca 26 000 lärare. Bland studiematerialet i ITiS databas finns bl.a. en artikel rubricerad *Pojken som nörd och flickan som användare – tankar kring skolan, stereotypier, jämställdhet och IKT* (= informations- och kommunikationsteknik), som belyser skillnader i pojkars och flickors användning av IKT samt diskuterar och tar fram exempel på olika sätt att stimulera intresset för att använda den nya tekniken.

Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling (KK-stiftelsen) har i en fyraårsperiod från våren 1996 varit med om att finansiera närmare 100 utvecklingsprojekt som avsett användningen av IT som ett pedagogiskt hjälpmedel i skolan. Erfarenheterna från projekten som engagerat nästan 500 skolor sprids nu vidare främst till ITiS, men materialet skall också göras praktiskt användbart för lärare i skolan. Inom ramen för skolsatsningen har KK-stiftelsen finansierat ett antal projekt riktade speciellt mot flickor.

Slutligen kan nämnas att Skolverket givit ut publikationer som *Informationstekniken i skolan* (nr 98:343) och ”... utvecklingen beror då inte på användningen av datorer” (nr 99:428) vilka båda innehåller delstudier om flickors och pojkars olika erfarenhet och inställning till den moderna tekniken.

Enligt motion 1999/2000:Ub280 (s) är det vanligt förekommande att ordet *feminism* missförstås eller uppfattas känsloladdat. Kunskap om denna lära bör därför förmedlas både i grundskolans senare årskurser och i gymnasieskolan.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandet. Utskottet anser att det är naturligt att frågor om t.ex. feminism tas upp i skolans diskussioner om jämställdhet. Det står dock skolan fritt att själv lägga upp sin egen undervisning. Utskottet vill betona att det mest angelägna syftet med jämställdhetsundervisningen är att öka respekten mellan flickor och pojkar och på så sätt ge förutsättningar för en ökad jämställdhet.

Vänsterpartiet anser i motion 1999/2000:Ub803 yrkande 11 att Skolverket bör ges i uppdrag att *ur ett könsperspektiv granska ett urval av de läromedel som används i dagens skolundervisning*. Granskningen bör inte bara gälla de läromedel som skolorna köper in, utan också det gratismaterial som enligt motionärerna utgör en allt större del av läromedlen i skolan.

Fler böcker av kvinnliga läroboksförfattare måste användas i undervisningen, betonar Kristdemokraterna i motion 1999/2000:A804 yrkande 16. De anmärker att jämställdhetsdebatten hittills ytterst marginellt berört skolans och de olika utbildningsinstitutionernas läromedel. Samtidigt som det finns en insikt om att män och kvinnor talar olika språk är litteraturlistorna starkt mansdominerade.

I motion 1999/2000:A819 yrkande 18 påpekar Miljöpartiet att det är viktigt att synliggöra kvinnor i undervisningen, i läroböckerna och i klassrummet. Kvinnohistoria bör ingå i den vanliga historieundervisningen, både i grundskolan och i gymnasieskolan.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Utskottet delar den uppfattning i fråga om läromedel som framfördes i betänkandet Vi är alla olika (Ds 1994:98) av arbetsgruppen Kvinnligt och Manligt i skolan. Arbetsgruppen skriver att det är skolans ansvar att själv påverka, ställa krav på och fråga efter läromedel som utgår ifrån könsskillnader och olikheter i flickors och pojkars utveckling, intressen, behov och erfarenheter så att förlegade och könsstereotypa läromedel uppdateras eller tas ur produktion (s. 16).

Utskottet noterar dock med intresse att Skolverket har drivit ett begränsat projekt att granska fysikläromedel ur ett jämställdhetsperspektiv. I april 1999 publicerades rapporten *Genus och text – När kan man tala om jämställdhet i fysikläromedel?* (nr 99:448). Slutsatsen i rapporten är den att läromedel som vänder sig till både pojkar och flickor är öppna för mångfald och inbjuder läsaren till en gemensam konstruktion av kunskap. Däremot bidrar läromedel som utesluter kvinnliga perspektiv till att återskapa de orättvisor som jämställdhetssträvandena försöker råda bot på.

I en kommentar (1999-11-22) till de av regeringen nyligen fastställda kursplanerna för grundskolan påpekar Skolverket bl.a. att frågor som rör jämställdhet och könsroller tas upp såväl i den gemensamma texten för de samhällsorienterande ämnena som i kursplanen för historia. I kursplanen sägs redan under ämnets syfte att ämnet skall ”ge möjlighet att leva sig in i gångna tider och de förutsättningar som funnits för män, kvinnor och barn i olika kulturer och samhällsklasser”. Dessa frågor behandlas även i avsnittet om ämnets karaktär och uppbyggnad. Kursplanerna för gymnasieskolan fastställs av Skolverket.

Under föregående riksmöte avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om fler kvinnliga läroboksförfattare, vilket liknar det nu aktuella (bet. 1998/99: UbU6). Utskottet anser nu liksom då att riksdagen inte skall göra något uttalande om vem som skall skriva läroböcker eller vilka läroböcker som skall ges ut eller användas.

Jämställdhet inom högre utbildning och forskning

Rekrytering av kvinnor och män till högre utbildningar

Flera motionsyrkanden syftar till en *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar*.

I motion 1999/2000:Ub803 yrkande 9 påtalar Vänsterpartiet att det behövs fler män inom förskola, skola, vård och omsorg, och fler kvinnor inom tekniska och naturvetenskapliga verksamheter. Motionärerna vill att nuvarande möjlighet för högskolan att tillämpa positiv särbehandling av underrepresenterat kön vid antagning till högre utbildningar skall omvandlas till en skyldighet i de fall då könsfördelningen är särskilt skev. En bestämmelse om sådan skyldighet bör införas i högskoleförordningen.

Enligt Kristdemokraternas motion 1999/2000:A804 yrkande 19 måste andelen kvinnor öka inom utbildningsområdena juridik, teknik, ekonomi, data och naturvetenskap för att arbetsmarknaden skall bli mindre könssegregerad.

Ett initiativ av regeringen till att öka rekryteringen av män till kvinnodominerade utbildningar efterfrågas i Centerns motion 1999/2000:Ub499 yrkande 33. Motionärerna åsyftar särskilt vård- och undervisningsutbildningarna.

Likaså uttrycks i motion 1999/2000:Ub487 (s) att andelen kvinnor måste öka på högskoleutbildningar inom juridik, teknik, ekonomi och naturvetenskap, och andelen män öka på förskole- och grundskolläro- och lärutbildningar samt vårdutbildningar. Berörda myndigheter bör intensifiera arbetet för en mer jämställd högskola, framhåller motionärerna.

Att locka fler kvinnor till ingenjörsutbildningar är viktigt, betonas det i motion 1999/2000:Ub489 (s), bl.a. för att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Tydliga mål måste sättas upp vid universitet och högskolor för att höja andelen kvinnor i ingenjörsutbildningar och förslag läggas fram hur man når dessa mål.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandena av följande skäl.

Bestämmelserna i högskoleförordningen (1993:100) om tillträde till grundläggande högskoleutbildning ger redan möjligheten, som anmärks i Väns- terns motion, att vid i övrigt likvärdiga meriter göra urval med hänsyn till kön i syfte att rekrytera studenter från det underrepresenterade könet (7 kap. 10 §). Frågan om positiv särbehandling av män vid antagning till läro- utbildning diskuterades av Läro- utbildningskommittén (SOU 1999:63 s. 334 och 345). Kommittén var inte beredd att föreslå någon kvotering. Utskottet gör ingen annan bedömning.

Enligt regleringsbrev för budgetåret 2000 avseende anslag till universitet och högskolor m.m. har lärosätena ålagts att i sina årsredovisningar redogöra för vilka åtgärder som vidtagits för att få en jämnare könsfördelning – bl.a. i utbildningar med ojämn könsfördelning, såsom vissa läro- och vårdutbildningar samt naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

I motion 1999/2000:Ub499 yrkande 32 påpekar Centerpartiet att sökandetrycket är mindre till de högskoleutbildningar som män i första hand efterfrågar (tekniska och naturvetenskapliga) än till de utbildningar som kvinnor efterfrågar (läro- respektive humanistiska). Vid *dimensionering av utbildningsplatser* bör högskolorna beakta relationen mellan platsantal och hur många sökande en utbildning har för att undvika att en diskriminerande effekt uppstår, menar motionärerna. De vill att riksdagen skall göra ett uttalande om att regeringen, om det behövs, gör erforderliga förtydliganden i högskoleförordningen.

U t s k o t t e t behandlade och avstyrkte ett motsvarande motionsyrkande våren 1999 (bet. 1998/99:UbU6). Utskottet ansåg då att en sådan resursfördelning till högre utbildning som begärs i motionen skulle försvåra arbetet för en jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar. Med samma motivering avstyrker utskottet även det nu aktuella motionsyrkandet.

I motioner från skilda partier framställs krav på att studenter skall omfattas av *en jämställdhetslagstiftning, innefattande skydd för sexuella trakasserier*, dvs. regler motsvarande dem som finns i jämställdhetslagen.

Vänsterpartiet vill i motion 1999/2000:Ub803 att en bestämmelse införs i högskoleförordningen om att varje högskola skall ha en jämställdhetsplan för undervisningen och studenternas vistelse vid högskolan (yrk. 6). Särskilt understryks i motionen att det bör föreskrivas i högskoleförordningen att varje högskola därutöver skall ha en handlingsplan för att förebygga och motverka sexuella trakasserier bland studenter och från lärare gentemot studenter (yrk. 8).

Enligt Kristdemokraterna i motion 1999/2000:Ub421 yrkande 5 i denna del borde jämställdhetsregler som omfattar studenter införas i högskoleförordningen med jämställdhetslagen som förebild. Vidare pekas på behovet av en högskolläraryrkesutbildning, i vilken ingår frågor om jämställdhet och genusperspektiv. Också i motion 1999/2000:A804 (kd) yrkande 18 framförs åsikten att studenterna skall åtnjuta samma rättsliga skydd som anställda vid högskolan, t.ex. mot sexuella trakasserier, och att de skall omfattas av högskolans jämställdhetsplan.

Ett liknande yrkande återfinns i motion 1999/2000:Ub499 från Centerpartiet, nämligen att regler motsvarande jämställdhetslagen och som omfattar studenter bör skrivas in i högskoleförordningen (yrk. 30). Folkpartiet lyfter särskilt fram, i motion 1999/2000:Ub12 yrkande 7, att bestämmelserna i jämställdhetslagen mot sexuella trakasserier bör gälla även för studenter.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandena och anför som skäl för detta följande.

Jämställdhetslagen (1991:433) reglerar förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Eftersom studenter inte är arbetstagare, gäller inte den lagstiftningen för dem.

Föreskrifter om jämställdhetsarbetet vid högskolorna som även omfattar studenterna finns i 1 kap. 5 § första stycket högskolelagen (1992:1434). Denna bestämmelse har skärpts genom riksdagens beslut hösten 1997 för att markera vikten av ett aktivt jämställdhetsarbete inom alla delar av högskolan (prop. 1996/97:141, bet. 1997/98:UbU3, rskr. 1997/98:12). Från den 1 januari 1999 gäller att i högskolornas verksamhet skall jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iaktas *och främjas* (kurs. här). Ett motsvarande tillägg har införts i bestämmelsen om jämställdhet i högskoleförordningen (1 kap. 8 §).

Högskolorna har från den 1 september 1998 fått ett utvidgat ansvar för att motverka sexuella trakasserier, genom en ändring av 1 kap. 9 § högskoleförordningen (1993:100). Enligt gällande lydelse är högskolorna skyldiga att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon student utsätts för sådant ovälkommet uppträdande av sexuell natur eller annat ovälkommet uppträdande grundat på kön som kränker en students integritet i högskolestudierna (sexuella trakasserier). I paragrafen har också intagits en hänvisning till 6 § jämställdhetslagen om arbetsgivares skyldighet att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon arbetstagare utsätts för sexuella trakasserier.

En bestämmelse om att disciplinära åtgärder får vidtas mot student som utsätter annan student eller en arbetstagare vid högskolan för sexuella trakasserier har införts i 10 kap. 1 § högskoleförordningen. En lärare som gör sig skyldig till förseelse genom att utsätta en student för sexuella trakasserier bedöms enligt det arbetsrättsliga regelverket.

Enligt instruktionen för Högskoleverket skall verket inom sitt verksamhetsområde främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Högskoleverket har tillsatt ett jämställdhetsråd vars uppdrag inbegriper att vara idégivare samt referens- och förslagsgrupp åt verket.

Högskoleverket har i februari 2000 presenterat rapporten *Lärosätenas arbete med jämställdhet, studentinflytande samt social och etnisk mångfald* (rapportserie 2000:8 R). Enligt utvärderingen som initierats av Högskoleverket har samtliga lärosäten en jämställdhetsplan på central nivå. Planerna är emellertid av mycket varierande kvalitet och aktualitet. Vissa lärosäten har också såväl en utarbetad policy som konkreta, årligen utvärderade handlingsplaner på denna nivå. Mer sällan finns konkreta handlingsplaner på mellannivå och ännu sämre är det på institutionsnivå. Policydokumenten innehåller ofta avsnitt om hur sexuella trakasserier skall kunna förhindras. De två lärosäten som i utvärderingen bedöms ha den mest genomgripande och välorganiserade verksamheten när det gäller jämställdhetsarbetet är Linköpings universitet och Umeå universitet. – Samtidigt med rapporten har Högskoleverket publicerat antologin *Goda exempel. Hur universitet och högskolor kan arbeta med jämställdhet, studentinflytande samt social och etnisk mångfald*.

Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) har i en skrivelse den 21 juli 1999 till Högskoleverket anmält samtliga universitet och högskolor för bristande handlingsplaner när det gäller att bekämpa sexuella trakasserier mot studenter. Med anledning av anmälan har verket beslutat genomföra en tillsyn av hur lärosätena uppfyller sitt ansvar enligt 1 kap. 9 § högskoleförordningen. Verkets granskning avser trakasserier mot studenter, såväl från anställda som från andra studenter. En enkät med skriftliga frågor har tillställts samtliga lärosäten, bl.a. om lärosätet har en skriftlig åtgärdsplan eller policy. Tillsynsprojektet skall utmynna i en kartläggning av vad högskolorna gör för att förebygga sexuella trakasserier, en redovisning och analys av rättsläget och ett eventuellt förslag till ändringar eller kompletteringar av regelverket. Det skall redovisas i form av en tillsynsrapport senast under hösten 2000.

I fråga om högskolläraryrket noterat utskottet vad som föreskrivs i regleringsbrevet för budgetåret 2000 avseende anslag till universitet och högskolor m.m. Där anges att ett led i lärosätenas arbete med att utveckla kvaliteten är att intensifiera det pedagogiska utvecklingsarbetet och aktivt arbeta med undervisningens förnyelse inom såväl grundutbildning som forskarutbildning. Alla nyanställda lärare skall erbjudas pedagogisk utbildning, och tidigare anställda lärare sådan fort- och vidareutbildning. Bland annat bör jämställdhets- och genuskunskap ingå i utbildningen i syfte att bibringa lärarna en förmåga att lägga ett könsperspektiv på olika aspekter av undervisningen.

Kristdemokraterna anser i motionerna 1999/2000:Ub421 yrkande 5 i denna del och 1999/2000:Ub474 yrkande 5 att en utredning bör tillsättas för att utröna vilka informella hinder som fortfarande omöjliggör för kvinnor och män att *verka på lika villkor i högskolan*. Arbetet behöver intensifieras för att få bättre balans mellan antalet manliga och kvinnliga professorer. Kvinnor måste kunna kombinera en forskarkarriär med familjebildning, anförs det i den sistnämnda motionen.

Det är angeläget, framhåller Folkpartiet i motion 1999/2000:Ub414 yrkande 9, att en utredning genomförs om kvinnors möjligheter, jämfört med männens, att göra karriär efter disputation och att nå professur.

Miljöpartiet förespråkar i motion 1999/2000:A819 yrkande 16 en utredning av problemet med att så få kvinnor avslutar högre universitetsstudier. Enligt motionen är endast en tredjedel av de som tar doktorsexamen kvinnor. Fortfarande tillsätts endast 10 % av professurerna vid universiteten med kvinnor. Motionärerna menar att orsakerna till detta är bl.a. att det främst är män som är handledare, män som väljer forskningskandidater och män som skapar strukturerna för konkurrensen på högre forskningsnivåer.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandena.

Regeringen har i beslut den 3 februari 2000 uppdragit åt Högskoleverket att följa upp, redovisa och kommentera utfallet av följande jämställdhetsåtgärder under senare år, nämligen postdoktorala stipendier för kvinnor, gästprofessurer för kvinnliga forskare, doktorandtjänster som innehas av kvinnor och forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön. Högskoleverket skall också inom ramen för uppdraget lämna förslag till fortsatta åtgärder för att öka andelen kvinnor på olika nivåer inom högskolan och forskningsområdet samt inom olika ämnes-/vetenskapsområden där kvinnor är underrepresenterade. Förslagen kan beröra såväl lärosäten som forskningsråd. Uppdraget skall redovisas till Utbildningsdepartementet senast den 15 maj 2000.

Enligt ett interpellationssvar den 1 februari 2000 av utbildningsministern avser regeringen att återkomma till frågan om fortsatta insatser till stöd för jämställdhets- och genusforskningsfrågor i nästa forskningspolitiska proposition under hösten 2000. Ovan nämnda uppdrag till Högskoleverket kommer att ingå i underlaget till denna proposition.

Anställningar av kvinnor och män inom högskolan

Moderata samlingspartiet tar i motion 1999/2000:A805 yrkande 9 upp frågor om särbehandling vid *anställningar inom högskolan*. Moderaterna avvisar bestämt alla former av särbehandling som innebär att någon får en tjänst på grund av könstillhörighet trots sämre meriter. Den signal som skickas ut är att det inte finns tillräckligt många kompetenta kvinnliga forskare, varför kvinnor måste hjälpas fram. Agerandet skadar därför det långsiktiga och seriösa jämställdhetsarbetet på universiteten och högskolorna. Enligt yrkande 10 i samma motion behövs det en översyn när det gäller arbetsmetoder vid tillsättningen av professorer. Moderaterna menar att i ett system med klara

kriterier där manliga nätverk och slumpmässiga fördelar inte faller utslaget skulle alla, och i synnerhet kvinnor, få en bättre möjlighet att komma till sin rätt.

En motsatt uppfattning har Vänsterpartiet i motion 1999/2000:Ub803 yrkande 10. Motionärerna anser att positiv särbehandling skall tillämpas vid anställning av lärare när det ena könet är kraftigt underrepresenterat inom ämnet, institutionen eller personalkategorin. En bestämmelse om denna skyldighet bör införas i högskoleförordningen. Enligt Vänsterpartiets åsikt är positiv särbehandling av underrepresenterat kön vid tjänsteställningar ett sätt att frångå principen om att män i dag i realiteten kvoterar in på grund av sitt kön.

I två motioner från Folkpartiet, nämligen 1999/2000:Ub814 yrkande 22 och 1999/2000:A807 yrkande 23, anförs att en genomgång med genusperspektiv bör göras av de senaste årens professorstillsättningar där såväl kvinnor som män varit placerade bland de tre främsta kandidaterna. Hur har t.ex. sakkunniga valts, finns skillnader i bedömning av forskningens originalitet, pedagogisk skicklighet etc., som kan hänföras till om personen i fråga är man eller kvinna?

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I 4 kap. 16 § högskoleförordningen föreskrivs att om en högskola har beslutat att positiv särbehandling får tillämpas vid en viss anställning eller ett visst slag av anställning som ett led i strävandena att främja jämställdhet i arbetet gäller följande. Vid anställningen får en person av underrepresenterat kön med tillräckliga kvalifikationer utses framför en person av motsatt kön som annars skulle ha utsetts. Positiv särbehandling får dock inte tillämpas om skillnaden mellan personernas kvalifikationer är så stor att tillämpningen skulle stå i strid med kravet på saklighet vid anställningen.

Utskottet är inte berett att förorda någon ändring av gällande bestämmelser.

Regeringen har den 4 november 1999 givit Högskoleverket i uppdrag att lämna förslag till rekryteringsmål för åren 2001–2004 i vad avser andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer. Verket skall vidare följa upp lärosätenas redovisningar för nyrekryteringen i förhållande till rekryteringsmålen för kvinnliga professorer under perioden 1997–1999. I uppföljningen skall ingå en analys av måluppfyllelsen för respektive lärosäte och en utvärdering av lärosätets arbete med att nå rekryteringsmålen. Betydelsen av jämställdhetsåtgärder skall analyseras. Verket skall också analysera hur bestämmelserna om befordran av lektor till professor har påverkat måluppfyllelsen för respektive lärosäte. Uppdraget skall redovisas till Utbildningsdepartementet senast den 15 juni 2000.

Krav på en jämn *könsfördelning i tjänsteförslagsnämnderna* förs fram av Centerpartiet i motion 1999/2000:Ub499 yrkande 31. Motionärerna anser att kvotering bör övervägas om högskolevärlden misslyckas med att uppnå en jämn könsfördelning i dessa nämnder.

U t s k o t t e t föreslår att motionsyrkandet avslås av riksdagen. Vid behandlingen av ett motsvarande yrkande under föregående riksmöte avstyrkte utskottet detsamma under hänvisning till nya bestämmelser i högskoleför-

ordningen som ersatt tidigare föreskrifter om särskilda tjänsteförslagsnämnder.

Enligt gällande regler i 3 och 4 kap. högskoleförordningen, som trädde i kraft den 1 januari 1999, åvilar ansvaret för att utarbeta och avge förslag i ärenden om anställning av professorer, lektorer och forskarasistenter fakultetsnämnder eller motsvarande organ. Vid val av ledamöter till fakultetsnämnd skall, om det inte finns synnerliga skäl, de föreslagna personerna till minst en tredjedel utgöras av kvinnor och till minst en tredjedel av män (3 kap. 11 §).

Utbildning och forskning i ett genusperspektiv m.m.

I motion 1999/2000:Ub416 (m) framhålls att kunskaperna inom sjukvården vad gäller kvinnors symtom och sjukdomsbild måste öka. Vikten av ett *genusperspektiv i utbildningen till läkare och sjuksköterska* måste tydligare än i dag markeras i examensordningen. Även i motion 1999/2000:A806 (c) yrkande 14 begärs ett förtydligande i vad avser kravet på kunskaper om kvinnors och mäns sjukdomar i examensmålen för läkarexamen och sjuksköterskeexamen. Liknande synpunkter förs fram i motion 1999/2000:So492 (c).

Motion 1999/2000:Ub474 (kd) yrkande 4 behandlar frågan om ett *genusperspektiv i forskning och forskarutbildning*. Det är viktigt, anför motionärerna, att genusperspektivet finns med som en naturlig del inom varje forskningsområde och vid varje forskningsinstitution. Enligt motion 1999/2000:A806 (c) yrkande 15 måste hänsyn tas till könsperspektivet när medel fördelas till forskning och utveckling. Forskningen inom vården måste inkludera båda könen. Behovet av ett könsperspektiv inom den medicinska forskningen understryks också i motion 1999/2000:So331(v) yrkande 1.

I motion 1999/2000:Ub414 (fp) yrkande 7 betonas att *genusforskningen* – som utvecklas positivt i Sverige – behöver dels en egen plattform i forskarsamhället, dels bli integrerad i övriga forskningsråds verksamhet.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandena.

Av Högskoleverkets nämnda utvärdering om bl.a. lärosätenas arbete med jämställdhet framgår att arbetet med att utveckla ett genusperspektiv inom grundutbildningen varierar stort mellan och inom olika lärosäten. Även här lyfts Linköpings universitet fram som framgångsrikt. Flera av utbildningarna vid universitetet omfattar i dag ett genusperspektiv, bl.a. läkarutbildningen. Högskoleverket framhåller att lärosätena bör arbeta vidare med att utveckla genusperspektivet inom såväl grundutbildning som forskning.

När det särskilt gäller den medicinska forskningen vill utskottet fästa uppmärksamheten på att Medicinska forskningsrådet (MFR) den 16 februari 1999 fastställt ett policyuttalande, som riktar sig till de regionala och lokala forskningsetikkommittéerna vid de medicinska fakulteterna i landet. I uttalandet understryks bl.a. att det ingår i det allmänna kvalitetskravet på forskning att studiepopulationens sammansättning är sådan att resultaten kan generaliseras. Vid praktisk tillämpning av forskningsresultaten finns annars en påtaglig risk för att man felaktigt överför resultat erhållna från en studie-

population, som avgränsats med avseende på t.ex. ålder eller kön, till en annan icke studerad grupp.

Utskottet påminner om att det i statsbudgeten för 1997 gjordes flera satsningar på genusforskning. Sålunda anvisades medel för ett nationellt sekretariat för genusforskning vid Göteborgs universitet, ett nytt tvärvetenskapligt tema med inriktning mot genusforskning vid Linköpings universitet och 18 tjänster med inriktning mot genusforskning vid några lärosäten. Enligt förordningen om ett sekretariat för genusforskning (1997:61) skall detta nationella sekretariat med ett rikstäckande perspektiv främja genusforskning i vid bemärkelse och verka för att betydelsen av genusperspektiv uppmärksammas i all forskning. Detta skall ske genom utredningsarbete, opinionsbildning och informationspridning.

Vidare har en samverkansgrupp bildats med representanter för forskningsråden inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde och för Forskningsrådsnämnden, Rymdstyrelsen, Skogs- och jordbrukets forskningsråd och Socialvetenskapliga forskningsrådet (förordning 1996:1579). Samverkansgruppen skall främja och samordna myndigheternas forskningsstödande verksamhet när det gäller bl.a. ett ökat medvetande om genusperspektiv i forskningen.

En utvärdering av Samverkansgruppen för tvärvetenskap, genusforskning och jämställdhet har utförts under hösten 1999. Samverkansgruppen behandlas tillsammans med andra organisatoriska frågor i den nyligen till riksdagen avlämnade propositionen om myndighetsorganisation för forskningsfinansiering (prop. 1999/2000:81).

Frågan om fortsatta insatser till stöd för genusforskning kommer enligt vad utbildningsministern har förutskickat i ett interpellationssvar den 1 februari att behandlas i regeringens forskningspolitiska proposition hösten 2000.

Övrigt

Enligt Vänsterpartiets motion 1999/2000:Ub803 yrkande 12 bör Högskoleverket ges i uppdrag att *ur ett könsperspektiv granska ett urval av de läromedel som används i den högre utbildningen*. Många som sysslar med läromedel skulle genom en sådan undersökning kunna inspireras till en mer kritiskt granskande blick när det gäller könsperspektivet, menar motionärerna.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet.

Enligt vad utskottet erfarit från Högskoleverket förekommer det alltmer att man lokalt på lärosätena, ofta på institutionsnivå, i arbetet med att föra in ett genusperspektiv i olika kurser också gör särskilda genomgångar av litteraturen utifrån ett genusperspektiv.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *fler män inom förskola och skola* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A804 yrkande 13, 1999/2000:A807 yrkande 2 och 1999/2000:A819 yrkande 21,
res. 1 (fp) - delvis

2. beträffande *jämställdhetsarbetet i skolan*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub275 yrkande 10, 1999/2000:Ub294 yrkande 31, 1999/2000:Ub298, 1999/2000:Ub803 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:A804 yrkande 15, 1999/2000:A805 yrkande 6, 1999/2000:A806 yrkandena 8 och 9, 1999/2000:A807 yrkande 22 och 1999/2000:A819 yrkande 20,

res. 2 (m, kd, c, fp) - delvis

res. 3 (v) - delvis

3. beträffande *jämställdhetsplaner m.m. i skolan*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub211 yrkande 3, 1999/2000:Ub212 yrkande 15 samt 1999/2000:Ub803 yrkandena 1 och 5,

res. 3 (v) - delvis

res. 4 (c) - delvis

4. beträffande *åtgärder mot sexuella trakasserier i skolan*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub218, 1999/2000:Ub803 yrkande 7, 1999/2000:A804 yrkande 21, 1999/2000:A806 yrkande 10 och 1999/2000:A819 yrkande 19,

res. 2 (m, kd, c, fp) - delvis

5. beträffande *stimulans för flickor att arbeta med informationsteknologi*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:A805 yrkande 7,

res. 5 (m)

6. beträffande *undervisning om feminism som lära*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub280,

7. beträffande *granskning av skolans läromedel ur ett könsperspektiv m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub803 yrkande 11, 1999/2000:A804 yrkande 16 och 1999/2000:A819 yrkande 18,

res. 3 (v) - delvis

res. 6 (kd) - delvis

8. beträffande *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub487, 1999/2000:Ub489, 1999/2000:Ub499 yrkande 33, 1999/2000:Ub803 yrkande 9 och 1999/2000:A804 yrkande 19,

res. 3 (v) - delvis

res. 6 (kd) - delvis

res. 4 (c) - delvis

9. beträffande *dimensionering av utbildningsplatser i högskolan*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 32,

res. 4 (c) - delvis

10. beträffande *jämställdhetslagstiftning för studenter, innefattande skydd mot sexuella trakasserier*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub12 yrkande 7, 1999/2000:Ub421 yrkande 5 i denna del, 1999/2000:Ub499 yrkande 30, 1999/2000:Ub803 yrkandena 6 och 8 samt 1999/2000:A804 yrkande 18,

res. 7 (kd, c, fp)

res. 3 (v) - delvis

11. beträffande *likvärdiga villkor för kvinnor och män inom högre utbildning och forskning*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub414 yrkande 9, 1999/2000:Ub421 yrkande 5 i denna del, 1999/2000:Ub474 yrkande 5 och 1999/2000:A819 yrkande 16,

res. 8 (kd, fp)

12. beträffande *anställningar av kvinnor och män inom högskolan*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub803 yrkande 10, 1999/2000:Ub814 yrkande 22, 1999/2000:A805 yrkandena 9 och 10 samt 1999/2000:A807 yrkande 23,

res. 9 (m, kd)

res. 3 (v) - delvis

res. 1 (fp) - delvis

13. beträffande *könsfördelning i tjänsteförslagsnämnder*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 31,

res. 4 (c) - delvis

14. beträffande *tydligare genusperspektiv i vårdutbildningar*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub416, 1999/2000:So492 yrkande 2 och 1999/2000:A806 yrkande 14,

res. 10 (m, c)

15. beträffande *genusperspektiv i forskning och forskarutbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub474 yrkande 4, 1999/2000:So331 yrkande 1 och 1999/2000:A806 yrkande 15,

res. 11 (kd, c)

res. 3 (v) - delvis

16. beträffande *genusforskningen*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub414 yrkande 7,

17. beträffande *granskning av högskolans läromedel ur ett könsperspektiv*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub803 yrkande 12.

res. 3 (v) - delvis

Stockholm den 23 mars 2000

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp), Anders Sjölund (m) och Kalle Larsson (v).

Reservationer

1. Fler män inom förskola och skola, m.m. (mom. 1 och 12) – fp

Ulf Nilsson (fp) anför:

Som anføres i vår motion 1999/2000:A807 är det ett problem att andelen *män inom förskola och skola* är så liten. Historiskt sett verkar det finnas ett samband mellan hög andel kvinnor inom ett yrkesområde och svag löneutveckling. Rekryteringen av män till dessa verksamheter måste främjas för att höja yrkets status och locka fler män att arbeta i förskola och skola. Riksdagen bör bifalla motionsyrkandet.

För att den bristande jämställdheten när det gäller *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* skall kunna åtgärdas, måste en analys göras av de osynliga strukturer i det akademiska systemet som lägger hinder i vägen för kvinnorna. En genomgång med genusperspektiv bör göras av de senaste årens professorstillsättningar där såväl kvinnor som män varit placerade bland de tre främsta kandidaterna. Genomgången bör belysa i vad mån det t.ex. funnits skillnader i bedömningen av forskningens originalitet eller av den pedagogiska skickligheten som kan hänföras till om personen i fråga är man eller kvinna. Detta bör riksdagen med bifall till yrkandena i motionerna 1999/2000:Ub814 och 1999/2000:A807 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 1 och 12 bort hemställa

1. beträffande *fler män inom förskola och skola*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:A807 yrkande 2 samt med anledning av motionerna 1999/2000:A804 yrkande 13 och 1999/2000:A819 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. beträffande *anställningar av kvinnor och män inom högskolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub814 yrkande 22 och 1999/2000:A807 yrkande 23, med anledning av motion 1999/2000:A805 yrkande 10 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub803 yrkande 10 och 1999/2000:A805 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. Jämställdhetsarbetet i skolan, m.m. (mom. 2 och 4) – m, kd, c, fp

1999/2000:UbU11

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi vill betona att *jämställdhetsarbetet i skolan* måste grundas på kunskap och bli en pedagogisk fråga, snarare än en moral- eller attitydfråga. Kunskap om hur pojkar och flickor utvecklar sin identitet och att det sker på olika sätt måste förmedlas till blivande lärare och lyftas fram i lärarnas fortbildningsprogram. En jämställd utbildning måste ta fasta på skillnader mellan flickor och pojkar i mognad, värderingsmönster, språk, prestationer, val av ämnen m.m. Det är därmed av intresse hur undervisningen går till, hur skolan arbetar, när olika ämnen introduceras i tiden och hur arbetsformerna i skolan skall kunna undvika att missgynna ettdera könet. Pedagogik och metodik måste anpassas så att både flickor och pojkar kan intressera sig och aktivt ta del av undervisningen. Detta bör riksdagen med bifall till våra motionsyrkanden i ämnet som sin mening ge regeringen till känna.

Det är enligt vår mening av yttersta vikt att aktivt motarbeta det språkbruk som förekommer i skolan, där flickor tilltalas med nedsättande könsord. Vi anser att Skolverket bör få i uppdrag att föreslå *åtgärder mot sexuella trakasserier i skolan*, t. ex bör varje skola ha en handlingsplan mot sådana trakasserier. Yrkandena med denna innebörd i motionerna 1999/2000:A804 och 1999/2000:A806 bör bifallas av riksdagen.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 2 och 4 bort hemställa

2. beträffande *jämställdhetsarbetet i skolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub275 yrkande 10, 1999/2000:Ub294 yrkande 31, 1999/2000:A804 yrkande 15, 1999/2000:A805 yrkande 6, 1999/2000:A806 yrkandena 8 och 9 och 1999/2000:A807 yrkande 22 samt med anledning av motionerna 1999/2000:Ub298, 1999/2000:Ub803 yrkandena 2 och 3 och 1999/2000:A819 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. beträffande *åtgärder mot sexuella trakasserier i skolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:A804 yrkande 21 och 1999/2000:A806 yrkande 10, med anledning av motion 1999/2000:A819 yrkande 19 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub218 och 1999/2000:Ub803 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. Jämställdhetsarbetet i skolan, m.m. (mom. 2, 3, 7, 8, 10, 12, 15 och 17) – v

Britt-Marie Danestig (v) och Kalle Larsson (v) anför:

En undersökning som Skolverket gjort visar att *jämställdhetsarbetet i skolan* tycks ha hamnat helt i skymundan till förmån för arbetet mot mobbning, våld och rasism. I det pågående arbetet med skolans värdegrund bör regeringen enligt vår mening särskilt uppmärksamma jämställdhetsfrågorna som en viktig del av värdegrunden. Skolverket bör få ett särskilt uppdrag att informera skolledare och lärare om vikten av ett aktivt jämställdhetsarbete som ett led i arbetet med värdegrunden. Riksdagen bör med bifall till våra motionsyrkanden i frågan som sin mening ge regeringen detta till känna.

För att skollagens jämställdhetsmål skall bli verklighet i större utsträckning än i dag bör Skolverket också ges i uppdrag att särskilt informera kommuner om vikten av att de kommunala skolplanerna, de lokala arbetsplanerna och de årliga kvalitetsredovisningarna innehåller mål respektive utvärderingar i vad avser skolornas jämställdhetsarbete. Vi anser vidare att varje skola bör ha en *jämställdhetsplan* för undervisningen och elevernas vistelse vid skolan. Kommittén för skollagsöversynen bör få ett tilläggsuppdrag att föreslå hur en sådan bestämmelse kan införas i skollagen. Vi vill att riksdagen bifaller vår motion i dessa delar.

Vi anser vidare att Skolverket bör ges i uppdrag att *granska* ett urval av *skolans läromedel ur ett könsperspektiv*. Granskningen bör inte bara gälla de läromedel som skolorna köper in, utan också det gratismaterial som utgör en allt större del av läromedlen i skolan. Många som sysslar med läromedel skulle genom en sådan undersökning kunna inspireras till en mer kritiskt granskande blick när det gäller läromedlens innehåll. Riksdagen bör bifalla vårt motionsyrkande om detta.

När det gäller frågan om en *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar* anser vi att positiv särbehandling är ett användbart medel för att bryta den starka könssegregeringen inom utbildningsväsendet. Det behövs fler män inom förskola, skola, vård och omsorg och fler kvinnor inom tekniska och naturvetenskapliga verksamheter. Vi menar att nuvarande möjlighet för högskolan att tillämpa positiv särbehandling av underrepresenterat kön vid antagning till högre utbildningar skall omvandlas till en skyldighet i de fall då könsfördelningen är särskilt skev. En bestämmelse om detta bör införas i högskoleförordningen. Utskottet borde ha tillstyrkt vårt motionsyrkande i frågan.

Alla högskolor bör upprätta årliga *jämställdhetsplaner för studenternas vistelse* på högskolan på samma sätt som man i dag enligt jämställdhetslagen måste göra för de anställda. Föreskrifter om jämställdhetsplaner bör ges i högskoleförordningen. I förordningen bör också intas bestämmelser om att varje högskola skall ha en handlingsplan för att *förebygga och motverka sexuella trakasserier* bland studenter och från lärare gentemot studenter. Detta bör riksdagen med bifall till våra motionsyrkanden som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt vår mening är positiv särbehandling av underrepresenterat kön vid *anställningar inom högskolan* ett sätt att frångå principen om att män i dag i realiteten kvoterar in på grund av sitt kön. Vi anser att positiv särbehandling skall tillämpas vid anställning av lärare när det ena könet är kraftigt underrepresenterat inom ämnet, institutionen eller personalkategorin. En bestäm-

melse om sådan skyldighet bör införas i högskoleförordningen. Riksdagen bör bifalla motionsyrkandet om detta.

Vi ställer oss bakom yrkandet i motion 1999/2000:So331 om behovet av ett *genusperspektiv i forskning och forskarutbildning*. Särskilt inom den medicinska forskningen måste man inse att mänskligheten består av kvinnor och män. Kvinnors sjukdomar och vårdbehov måste få uppmärksamhet. Motionsyrkandet bör bifallas.

Också på *högskolans* område bör ett urval av *läromedel granskas ur ett könsperspektiv*. Vi menar att Högskoleverket bör ges uppdraget. Som vi anført ovan när det gäller skolans läromedel kan en sådan undersökning inspirera till en mer kritiskt granskande blick när det gäller innehållet i läromedlen. Riksdagen bör med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna vad vi nu anført.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 2, 3, 7, 8, 10, 12, 15 och 17 bort hemställa

2. beträffande *jämställdhetsarbetet i skolan*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub803 yrkandena 2 och 3 samt med anledning av motionerna 1999/2000:Ub275 yrkande 10, 1999/2000:Ub294 yrkande 31, 1999/2000:Ub298, 1999/2000:A804 yrkande 15, 1999/2000:A805 yrkande 6, 1999/2000:A806 yrkandena 8 och 9, 1999/2000:A807 yrkande 22 och 1999/2000:A819 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. beträffande *jämställdhetsplaner m.m. i skolan*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub803 yrkandena 1 och 5 samt med anledning av motionerna 1999/2000:Ub211 yrkande 3 och 1999/2000:Ub212 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. beträffande *granskning av skolans läromedel ur ett könsperspektiv m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub803 yrkande 11 samt med avslag på motionerna 1999/2000:A804 yrkande 16 och 1999/2000:A819 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. beträffande *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub803 yrkande 9 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub487, 1999/2000:Ub489, 1999/2000:Ub499 yrkande 33 och 1999/2000:A804 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. beträffande *jämställdhetslagstiftning för studenter, innefattande skydd mot sexuella trakasserier*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub803 yrkandena 6 och 8 samt med anledning av motionerna 1999/2000:Ub12 yrkande 7, 1999/2000:Ub421 yrkande 5 i denna del, 1999/2000:Ub499 yrkande 30 och 1999/2000:A804 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. beträffande *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub803 yrkande 10 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub814 yrkande 22, 1999/2000:A805 yrkandena 9 och 10 och 1999/2000:A807 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. beträffande *genusperspektiv i forskning och forskarutbildning* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:So331 yrkande 1 samt med anledning av motionerna 1999/2000:Ub474 yrkande 4 och 1999/2000:A806 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *granskning av högskolans läromedel ur ett könsperspektiv* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub803 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts.

4. Jämställdhetsplaner m.m. i skolan, m.m. (mom. 3, 8, 9 och 13) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Enligt min mening bör elever i skolan omfattas av motsvarande regler för jämställdhet som gäller för anställda på arbetsmarknaden, dvs. eleverna bör också omfattas av *jämställdhetsplaner m.m.* Regeringen bör tillgodose detta genom ändringar i skolformsförordningarna eller genom att återkomma till riksdagen med förslag till ändring i skollagen. Jag anser att riksdagen med bifall till Centerpartiets motioner i frågan bör göra ett uttalande till regeringen med denna innebörd.

Regeringen bör ta initiativ till att öka rekryteringen av män till kvinnodominerade *högskoleutbildningar*, såsom vård- och undervisningsutbildningarna. Jag efterlyser motsvarande satsningar som gjorts när det gäller att öka andelen kvinnor inom tekniska och naturvetenskapliga utbildningar för att åstadkomma en *jämnare könsfördelning*. Utskottet borde ha tillstyrkt motion 1999/2000:Ub499 yrkande 33.

Jag anser att högskolans utbildningsutbud är bättre anpassat till männens efterfrågan än till kvinnornas. Det får till följd att jämförelsevis fler män än kvinnor antas till högskoleutbildning. Sökandetrycket till olika högskoleutbildningar från kvinnor respektive män måste beaktas vid *dimensionering av utbildningsplatser i högskolan* för att undvika att en diskriminerande effekt uppstår. Motionsyrkandet om detta bör bifallas.

Det är viktigt att speciellt *tjänsteförslagsnämnder* uppvisar en *jämn könsfördelning*, då deras förslag ofta är direkt avgörande för tjänstestrukturen. Jag menar att kvotering bör övervägas om högskolevärlden misslyckas med att uppnå en jämn könsfördelning i dessa nämnder. Detta bör riksdagen med bifall till vårt motionsyrkande som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 3, 8, 9 och 13 bort hemställa

3. beträffande *jämställdhetsplaner m.m. i skolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub211 yrkande 3 och 1999/2000:Ub212 yrkande 15 samt med anledning av motion 1999/2000:Ub803 yrkandena 1 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. beträffande *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 33, med anledning av motion 1999/2000:Ub487 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub489, 1999/2000:Ub803 yrkande 9 och 1999/2000:A804 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. beträffande *dimensionering av utbildningsplatser i högskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 32 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. beträffande *könsfördelning i tjänsteförslagsnämnder*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 31 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Stimulans för flickor att arbeta med informationsteknologi (mom. 5) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Den nya informationsteknologin och cyberspace-miljön har från början dominerats av pojkarna. Även om det numera är ganska jämnt mellan flickor och pojkar, om man ser till andelen användare, visar det sig att pojkarna behåller sitt försprång när det gäller att förstå tekniken i sig. Det är enligt vår mening viktigt att föräldrarna och skolan är observanta på detta så att inte flickorna halkar efter i utvecklingen. Flickor måste tidigt *stimuleras att arbeta med informationsteknologi*. Lärarna har här en stor pedagogisk uppgift, så stor att särskild vikt bör tillmätas den redan i lärarutbildningen. Riksdagen bör med bifall till vårt motionsyrkande i frågan som sin mening ge regeringen detta till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *stimulans för flickor att arbeta med informationsteknologi*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:A805 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. Granskning av skolans läromedel ur ett könsperspektiv, m.m. (mom. 7 och 8) – kd

1999/2000:UbU11

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Jämställdhetsdebatten har hittills ytterst marginellt berört *skolans och de olika utbildningsinstitutionernas läromedel*. Samtidigt som det finns en insikt om att män och kvinnor talar olika språk är litteraturlistorna starkt mansdominerade. Vi ställer oss bakom yrkandet i motion 1999/2000:A804 om att fler böcker av kvinnliga läroboksförfattare måste användas i undervisningen. Riksdagen bör bifalla motionsyrkandet.

Enligt vår mening är det angeläget att nå en *jämnare könsfördelning inom utbildningsområdena* juridik, teknik, ekonomi, data och naturvetenskap. Andelen kvinnor inom dessa högskoleutbildningar måste öka för att den könssegregerade arbetsmarknaden på sikt skall kunna brytas. Detta bör riksdagen med bifall till vår motion i ärendet som sin mening ge regeringen tillkänna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 7 och 8 bort hemställa

7. beträffande *granskning av skolans läromedel ur ett könsperspektiv m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:A804 yrkande 16 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub803 yrkande 11 och 1999/2000:A819 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. beträffande *jämnare könsfördelning inom vissa högskoleutbildningar*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:A804 yrkande 19, med anledning av motion 1999/2000:Ub487 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub489, 1999/2000:Ub499 yrkande 33 och 1999/2000:Ub803 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. Jämställdhetslagstiftning för studenter, innefattande skydd mot sexuella trakasserier (mom. 10) – kd, c, fp

Yvonne Andersson (kd), Erling Wälivaara (kd), Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Vi anser att *jämställdhetsregler för studenter* bör införas i högskoleförordningen. Reglerna bör motsvara de bestämmelser som ges i jämställdhetslagen och alltså innebära att studenterna omfattas av en jämställdhetsplan som också innehåller åtgärder mot sexuella trakasserier. Detta bör riksdagen med bifall till yrkandena i motionerna 1999/2000:Ub12, 1999/2000:Ub421, 1999/2000:Ub499 och 1999/2000:A804 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 10 bort hemställa

10. beträffande *jämställdhetslagstiftning för studenter, innefattande skydd mot sexuella trakasserier*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub12 yrkande 7, 1999/2000:Ub421 yrkande 5 i denna del, 1999/2000:Ub499 yrkande 30 och 1999/2000:A804 yrkande 18 samt med anledning av motion 1999/2000:Ub803 yrkandena 6 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. Likvärdiga villkor för kvinnor och män inom högre utbildning och forskning (mom. 11) – kd, fp

Yvonne Andersson (kd), Erling Wälivaara (kd) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Det är enligt vår mening angeläget att en utredning genomförs för att utröna vilka informella hinder som fortfarande omöjliggör för kvinnor och män att *verka på lika villkor i högskolan*. Särskilt bör fokuseras på kvinnors möjligheter, jämfört med männens, att göra karriär efter disputation och nå en professur. Forskarkarriären måste kunna kombineras med familjebildning. Riksdagen bör med bifall till våra motionsyrkanden om en sådan utredning som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anförts.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 11 bort hemställa

11. beträffande *likvärdiga villkor för kvinnor och män inom högre utbildning och forskning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub414 yrkande 9, 1999/2000:Ub421 yrkande 5 i denna del och 1999/2000:Ub474 yrkande 5 samt med anledning av motion 1999/2000:A819 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. Anställningar av kvinnor och män inom högskolan (mom. 12) – m, kd

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Vår utgångspunkt när det gäller *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* är att kompetensen skall avgöra vem som tilldelas en akademisk tjänst. Vi avvisar bestämt alla former av särbehandling som innebär att någon får en tjänst, trots sämre meriter, på grund av könstillhörighet. Enligt vår mening behövs det en översyn när det gäller arbetsmetoder vid tillsättningen av professorer. I ett system med klara kriterier, där manliga nätverk och slumpmässiga fördelar inte faller utslaget, skulle alla och i synnerhet kvinnor få en bättre möjlighet att komma till sin rätt. Detta bör riksdagen med bifall till yrkandena i motion 1999/2000:A805 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 12 bort hemställa

12. beträffande *anställningar av kvinnor och män inom högskolan* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:A805 yrkandena 9 och 10 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub803 yrkande 10, 1999/2000:Ub814 yrkande 22 och 1999/2000:A807 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. Tydligare genusperspektiv i vårdutbildningar (mom. 14) – m, c

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi anser att kravet på ett *genusperspektiv i utbildningen till läkare och sjuksköterska* måste komma till tydligt uttryck i högskoleförordningens examensmål för läkarexamen och sjuksköterskeexamen. Kunskaperna inom sjukvården vad gäller kvinnors symtom och sjukdomsbild måste öka. Motionsyrkandena om detta bör bifallas av riksdagen.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 14 bort hemställa

14. beträffande *tydligare genusperspektiv i vårdutbildningar* att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub416, 1999/2000:So492 yrkande 2 och 1999/2000:A806 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. Genusperspektiv i forskning och forskarutbildning (mom. 15) – kd, c

Yvonne Andersson (kd), Erling Wälivaara (kd) och Sofia Jonsson (c) anför:

Det är enligt vår mening viktigt att ett *genusperspektiv i forskning och forskarutbildning* finns med som en naturlig del inom varje forskningsområde och vid varje forskningsinstitution, vilket framhålls i motionerna 1999/2000:Ub474 och 1999/2000:A806. Särskilt vill vi betona att forskningen inom vårdområdet måste inkludera båda könen. Detta bör beaktas vid fördelningen av forskningsresurser. Riksdagen bör bifalla motionsyrkandena.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 15 bort hemställa

15. beträffande *genusperspektiv i forskning och forskarutbildning* att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub474 yrkande 4 och 1999/2000:A806 yrkande 15 samt med anledning av motion 1999/2000:So331 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	5
Jämställdhet inom förskola och skola	6
Fler män inom förskolan och skolan	6
Jämställdhetsarbetet i skolan	6
Jämställdhetsplaner m.m. i skolan.....	9
Sex- och samlevnadsundervisningen i skolan	10
Övrigt	12
Jämställdhet inom högre utbildning och forskning	14
Rekrytering av kvinnor och män till högre utbildningar	14
Studenterna och jämställdhetslagstiftningen	16
Likvärdiga villkor för kvinnor och män inom högre utbildning och forskning.....	18
Anställningar av kvinnor och män inom högskolan	18
Utbildning och forskning i ett genusperspektiv m.m.....	20
Övrigt	21
Hemställan	21
Reservationer.....	24
1. Fler män inom förskola och skola, m.m. (mom. 1 och 12) – fp	24
2. Jämställdhetsarbetet i skolan, m.m. (mom. 2 och 4) – m, kd, c, fp.....	25
3. Jämställdhetsarbetet i skolan, m.m. (mom. 2, 3, 7, 8, 10, 12, 15 och 17) – v	25
4. Jämställdhetsplaner m.m. i skolan, m.m. (mom. 3, 8, 9 och 13) – c	28
5. Stimulans för flickor att arbeta med informationsteknologi (mom. 5) – m	29
6. Granskning av skolans läromedel ur ett könsperspektiv, m.m. (mom. 7 och 8) – kd.....	30
7. Jämställdhetslagstiftning för studenter, innefattande skydd mot sexuella trakasserier (mom. 10) – kd, c, fp	30
8. Likvärdiga villkor för kvinnor och män inom högre utbildning och forskning (mom. 11) – kd, fp	31
9. Anställningar av kvinnor och män inom högskolan (mom. 12) – m, kd	31
10. Tydligare genusperspektiv i vårdutbildningar (mom. 14) – m, c ..	32
11. Genusperspektiv i forskning och forskarutbildning (mom. 15) – kd, c.....	32